

Seder och trä i gamla tider vid skörden
i Akers socken

1

Några seder och bruk vid skörden och dess arbeten som kunna införas till övertro och kvarlevor från hedna tidens dykkan av års-
ärtens guddomligheter kan ej spåras här i vår bygd.

Väl endast nerkriva vad jag minnes av hur arbetet därvid
utfördes under min barndom ~~under~~ ^{från} 1860 talet ~~da~~ ^{vid skörden och skogen} här i famns
ågra maskiner utan att arbetet ~~desse~~ utfördes med handkraft
i sådana redskap, som beqvämligt vid detta samman sedan minnes tiden

Gräskörden från de naturliga ångarne krävde det omständliga arbetet
in påbörjades omkring den femtonde juli och borde vara avslutat före
bartholomei dagen den tjuguffjärde augusti. Efter den dagen var gräset
ej till bruk och hade samma godvärde. Bartholomeus hade smutsat
ångarne var ordstävlet därom.

Karlarna avstog gräset och användes därtill tunnslipade förint
gagnade här, som voro särskilt skarp västare med västen (tryksten)
i strökas vassa, så fort de märktes stoa under arbetet med strykespän
i särskilt handredskap av trä som varje man hade i handen eller
i fästet i en läder hylsa på hestskäftet. Detsamma påstros på
två flata sidorna med något fettämne, var i med fjälkniven
att strökas fin krossad sandsten vilket förnyades så ofta som
strykespännen märktes glatta vid strykesningen emot trä. Såsom för
ärtill användes avfallsfett från stogren. Smör var det bästa anem an
ogs för gott därtill. Den tidens bönder voro vanda till att spara. Det sode
in många torpare: att han tog svarta skogsaniglar till spanamånga.

Skimmorna röste gräset samman och frambar det från buskarna och
ibredde det på jämna solbelysta öppningar i skogen, som användes
ärtill in efter år, årlades nog från att bli uppkörda och spåniga, höh

gräs från buskar och kallades för brettplaten. Det så samlade gräset kallades för in töbrea. Ålita dottern på gården var med vid röset och hade överinseendet vid det samma, så att allt blev nog utfört efter gammal god sedvänja och att inget avslaget gräs blev kvarligt under träden eller emellan buskarna. Till framforslingen användes på större gårdarne en särskild töstabor. Den var gjord med två stänger som sammanholles med två tvär stölar, mellan desse insattes på passande avstånd mindre, raka köppar av hassel eller högg så att inget gräs föll igenom. Vid framse ändan fastades en triaxel med två, och var där i stängerna bonat sål var denno axel roterade vid framfors.

Kvinnorna skulle även se till att gräset torkade till hö och fick för med röset vända och lyfta upp det samma samt då det var möjligt fört våra det samma till stacken som skulle packas väskhop så att inga reor funnos i stacken var röset kunde inbör och skada höet. En väl lagd höstack borde kunna stå uti vintern över utan att höet tog männvård skada.

Fanns ingen dotter på gården fick störtjigan övertaga dessa skyldigheter. Omkring Larsnesso (den 10 Augusti) var vanligen rögen mogen till skör. Den skulle töskas med slaga (plyt) varför den borde vara väl mogen. Det var det värdefullaste rödeslaget, varför all möjlig ^{omöglig} ägnades sköras av densamma. Det gällde att på densamma val huggen och uppsamt i vackra jämna hövar så att den kunde uppsättas i vackra höpar som stodo ^{stod} opp och y' lags på lynn (lutande ställning).

De unga drängarne eller gårdsonerna huggo rögen och användes därtill nya göingotiar inköpta på Aby marknad. Dessa voro i sigel va härdade och fint arbetade för hand så att de höllo ett gott bed (bett) skarpa i äggen. Det gällde att göra fasta säkra hugg med tien inga strå fick kvarstå i hugget och fordes den avskurna rögen framåt.

till det kvarstående rågtjyket och skulle då ligga i en jämn strå
 (skår) inga rötter av stråna gick stå uppiot. Ty det försvände uppåt.

Detta uppåtgående verkställdes utan kvinnans. Storstädningen eller älska
 om den var med en därtill, högg första skåran och uppstogs efter honom
 störst pigan eller älska dottern och sedan gick par efter par i ålder till

Under en strålande augusti sol var det hårdaste arbete att taga upp råg
 och binda den i kärvar vilket skulle skötas av kvinnans. Det var därför
 en bedröfsak för karlen: att taga en bred vacker skåra så att det tog av
 jättet samt att avhugga alla stråna och föra huggen jämnt bort till
 kanten och lägga dem så att kvinnan utan särskild ansträngning
 kunde taga upp devarna. Varmt för dem var det ändå.

Husbonden - far på gården - satte ijule opprägare biträdd av någon
 arbetskarl och om små barn funnos på gården så bars dessa fram kärvar
 till dem. Alla som orkade skulle hjälpa till vid hösten. I regel satte
 en tre - fjugo kärvar i varje kops.

Den tidens kvinnor gavs sig ej för ett skördearbete huru ansträngande
 det än var. Vill här anföra en verklig hildrogele, en "hösthistoria".

På en gård kunde ej diängen tala pigan utan munhöjps "ständigt"
 henne och därunder var diängens vanliga slutbelämn: vanta du till om
 ska hugga råg skall jag värma dig

Tiden gick och en strålande solkens. augusti morgon sade husbon
 ifrå till i dag skola vi börja hugga råg, där är nu färdig.

Pigan gick ut i sin kammar och kom åter ut därifrån itelad
 förskinns vintertöja. Far i gården frågade vad hon menade där
 var till hon genmätte: att Anners sajt så till att han skulle gon.
 (värma) henge med råghuggit så att hon gick. Far på se så hon kan
 tala ved ed.

Huggningen började och pigan var vuxen sin uppgift. Följde i hä

efter drängen och svepte till drängens bokdel ett slag med varje jordskära. Detta fortsatte tills det blev till middag. Då voro drängens m. hästa byxor så pass tilltygade av den ständige svepsningen att de förvades ombyta och ett par andra påtog, varefter drängen gav det enda det är pigan: att hon va vore än han trodde, varefter huggningens fortsattes i sijnans tecken som det heter i ett nutids uttryck, och pådrog påstötjärn av.

Også fick ej förekomma i ett valkatt rågstycke varföre rågen blev en fjärdig att krossa inn. För att på utsida därav till märta äro skörd, b. därvid att daska rågen. Detta gick så till: att kävarne slogos ett på slag över en på logan inställd pack, varvid de bästa kornen föllo axen då kävarne skakades innan den kastades upp i lozgjolvet.

Därefter var det kornet som kom i värde. Vid huggningen därav på löskäftet ett s.k. mygtyg, sådant som omnu användes av vissa småbrukare för att göra det avhuggna kornet bort i en vacker sk så att det blev lätt att mega = göra kävarn av vilket påberjades av kvin och omedelbart efter huggningen så vida det var fint väder. Detta krävde en viss försigtighet vid arbetet för att förhindra att axen avbröts och spilldes på fallet. De yngre megade och de äldre kvinn bundo kävarne var till användes såsom band trämmen av stoghväst råg eller också hoband som snoddes i passande längder av om hö eller ock i senare tider av lösholm utav råg eller havre. Dessa b. snoddes med en särskild bandsnora.

Sist blev havren mogen. Den mägades liksom kornet om en fick havren ligga länge på skar, på det att soffterna skulle hinna städa i stråna så att den blev fortan tor till inbärning och ej togs h i lozgjolvet. Då havren blev lång kögs den och togs upp i likhet o råg för att ej kornet skulle stötas av och äpillas vid bärning.

Detta kallades att pyätta häven.

Karlarna hade nu sluthuggit saden, följt den totfri som det och nu hjälptes alla åt med bindningen. Folket ordnade sig nu på vis och arbetet gick undan med liv och lust.

Det ansågs som en ära för en gård att vara först till att på uppbundit saden och på densamma inbärgad. Vid bindningen hade varit par sin skar och när det var sista omgången på bindning gällde det att raska på så att man ej fick sista kärven att binda. Den kärven kallades för ~~staudaren~~^{staudaren} = stackarn; och alla såväl män som bergarna = bindarne skulle binda vars ett bånd om densamma. I regel formades staudaren till en manlig figur och försatt en uppsittaren morsan eller hatt.

Da alla kärvarna voro uppsatta i hobba (hopar) skulle staudaren sättas på den sistgjorda hoben. Den som till sist på en ensam kärve fick röja sig med staudaren såsom oraker till denne och ställdes detta par grenste över sista hoben en allmänt jubel och glam. Det ^{ans} sågs som ett dånligt ^{ommar} på komma änts åkätenstaps inarbetnad att brava följt hostens stauden på in

Åtor och viker odlades ej i männvård omångd här i Åst. det var då endast instaka åkerbitar som ansågs lämpliga därte

Da det sista höstlasset för året var intaget på togen och fornvagnen var utkörd, skulle en av de därvid behjälpliga kvinnorna utan särskild tillsägelse stänga togeporten. Skedde detta så föddes i det kommande året tvundsaktigast hontkom på den gårdens och könet bland husdjuren ansågs värdfullast på de mindre gårdarne

Da första baket av den nya grödan skulle bakas tog husmoder en bit deg, vilken formades till en tunn kaka och gjordes med högpa brandens lomma fem hålur däri. Den kakans gick hus-

derm omedelbart ut och sätte på gavelbjälkans huvud inunder de skogget såsom ett offer till jaglarna, då vinterns snötäcke brog livsmedelsbrist och nöd över dem. Detta arbete skulle utföra under allmän tyktnad, varför fick jag aldrig någon upplysning och blev sade endast: att så hade gjorts ända sedan folket trod på Oden och Thor samt andra årsväxtens gudar var manna. ^{och} y' hört föresän jag läste därom för Henne i vår förtids historia.

Linné var under den tiden ett viktigt värtetag. Bomulls garn stod i högt pris och de beladesplagg, var till vår tid använder bomulls väv, ~~användes~~ tillvätkades i gamla tiden utslutande av bomulls. Skildringen av linnés odling och beredning kräver sitt särskilda kapitel.

Under denna tid var det arbetsglädje här och lust vid arbete. Det talades ej om att man stöt. Det sades endast, att man ska skoda (något) Hengängen om kvallarne från arbetet skedd alltid under en ljong tilla för voss. Hans så gaur ded så lätt att gaur var den en lya uppmaningen jag därvid fick av sköndefolket.

^{För när} Gora misser fanns här så goda vättor i lörja vättor, böcker, häst, tras och skovannor, vilka nog kunna vara värda ett kapitel näst gång.

Sjetteifem ång tantman.